

U j   S e b é s z e t i   K l i n i k a

Budapest, szeptember 27

A Budapesti Királyi Tudomány Egyetem I-ső számú uj sebészeti klinikája.

Ma kezdte meg előadásait az Üllői ut 78. száma alatt a régi botanikus kert helyén épült uj sebészeti klinikában Dollinger Gyula egyetemi tanár, udvari tanácsos. Megnyitó előadásában visszapillantott arra a korra, amikor 1877-ben boldogult elődje, Kováts professzor az Üllői ut és a Mária utca sarkán megnyitotta azt a klinikát, a mely a sebészet akkor követelményeinek teljesen megfelelt, a melynek akkor bel- és külföldi orvosok a csudájára jártak, de a mely ma, harminckét esztendővel később, erre a föladatra már annyira nem alkalmas, hogy helyette uj klinikát kellett építeni, míg a régít most a bőrkórtani tanszék számára fogják átalakítani.

Dollinger széles vonásokban vázolta a sebészet akkori állását, és hallgatóit megismertette azzal a hálaadással¹, a melyet azóta a bonctani élettani kórbonctani és bakteriológiai ismeretek fejlődésével tett. Ez a haladás a régi sebészet egyetlenegy fejezetét sem hagyta érintetlenül, valamennyit kibővítette és mélyítette és számos olyan betegség sebészeti gyógykezelését csatolta hozzájuk, a melyek azelőtt a sebészet hatáskörén kívül estek. A test üregei azóta sorra megnyíltak a sebész kése előtt. Ma a sebész ajtót nyit a koponyán, hogy az agyvelőből, gerincagyvelőből, vagy a koponya alapjáról daganatokat távolítson el, a melyek a beteget különben megölik. Az agyvelőt fölemeli az alapjáról, hogy alatta egy ideget keressen meg és vágjon át, a mivel az ember legfájdalmasabb betegségét, az arcidegzsábat gyógyítja meg.

Az orr és a fül melléküregei, valamint a szemgödör mély részei hozzáférhetőkké váltak, és ez utóbbiból daganatokat távolít el, a nélkül, hogy ezáltal a szemgolyó és a látás szenvedne. Megnyitja a mellkas üregét, hogy az összenyomott tüdőt lehámozza, és kinyitja a hasüreget, hogy minden szervén, a gyomron, a bélhuzamon, a májon, a lépen, a hasnyálmirigyen és a vesén olyan műtéteket végezzen, a melyek régebben legfőljebb 1-1 orvos fantáziájában éltek. Ugyanilyen nagy haladást tett a végtagok sebészete.

Számos irányban olyan kísérletek történnék, a melyek talán hivatva lesznek a sebészetnek uj irányokat kijelölni. A tüdő fő ütőerét megnyitják, hogy belőle kivegyék a lassan fejlődő véralvadékokat, a mely a beteget különben megfojtja, nagyobb ütőér darabokat, a melyeket valami okból ki kellett metszeni, emberből vagy állatból vett hasonló darabokkal pótol, és az elpusztult merev izület helyébe egészségeset ültet, a mely meggyógyul és hasznavehetővé válik. Egyszóval a sebészet most már a szervek átültetésénél tart a kísérleteivel. Végül még azt a haladást vázolja, a melyet az érzéstelenítés tett. Ma a sebész nem csak elbódítással teszi érzéstelenné a beteget, hanem módja van a helybeli érzéstelenítő eljárásoknak egész sorához is, továbbá a gerincagyi érzéstelenítéshez, a melyek különösen az olyan betegeknél értékesek, a kiket egyéb betegségek miatt elbódítani veszélyes.

Ez az óriási haladás meglehetősen rohamosan történt. A nagy szellemi munka, a mely a sebészet előbbre vitelén fáradozott, folyton újabb meg újabb fölfedezésekkel tökéletesítette ismereteinket és dusan kamatoztatta azt a tőkét, a mellyel az állam, a hatóságok és a magánosok ezeket a buvárlatokat lehetőségessé tették.

A talaj, a melyből ez a haladás kicsírázott, a teljesen reformált sebkezelés volt. Ez most azon a természettudományi fölfogáson alapul, a mely először a mi halhatatlan *Semmelweissünk* agyában csillámlott meg, s amelynek később *Pasteur* vetette meg tudományos alapját, a melyet azután *Lister* igyekezett a sebkezelés számára szisztémába önteni, és a mely számtalan átalakulás és tökéletesítés után mint sebészeti aszepszis ismeretes. Tudjuk, hogy a fertőtő gombák milliói lepik el a körülöttünk levő élő és élettelen tárgyakat, és tudjuk, hogy ezek a sebbe jutva nem engedik, hogy a friss seb meggyógyuljon, hanem gennyesedést vagy üszkösödést okoznak. Ezek a gombák bejutnak a sebből a nyirokereken és vérereken keresztül a különböző szervekbe, gennyesedést provokálnak, vagy pedig mérges váladékaikkal ölik meg az embert. A régi időben a sebkötőző anyagokat úgy készítették, a hogyan Munkácsy Mihály a Tépéscsinálók című képén megörökítette. Ilyen tépéssel kötözte be a betegeit az a kiváló régi sebész is, a ki a tanácsért hozzá forduló fiatal orvost ékesszólásának fölhasználásával igyekezett arról lebeszélni arról, hogy sebész legyen, mert mondta: lássa, nekem már semmi örömöm sincsen a tudományomban, betegeimet a legtökéletesebben megoperálom, mégis majdnem mind meghal, mert az operáció után elgennyed a sebe, vagy elüszkösödik.

¹ Nyilván haladással

Ma mindez megváltozott, mert tudjuk, hogy a seb minden zavar nélkül néhány nap alatt meggyógyul, ha a fertőző gombákat távol tartjuk. Legelőször is arról kell gondoskodnunk, hogy az a fertőző gomba, amelyet a klinikára fölvevett sebesültek milliárdnyi adagokban hoznak magukkal, tovább ne fejlődhessenek. Ezt a betegeknél és ruházatuknál gondos megtisztításán kívül azzal érhetjük el, hogy minden kötőszert, a mely sebbel érintkezésbe jutott, használat után elégetünk.

Az új klinikán most szigorúan keresztül vittük a fertőzött betegek elkülönítését a nem fertőzöttektől. Az épület első emeletét foglalják el a férfiak, a másodikat a nők, mégpedig úgy, hogy minden épület² bal szárnyában vannak a fertőzöttek, az jobb szárnyán pedig a nem fertőzöttek. A két szárnyban lakó betegek egymással nem érintkeznek. Külön ápolóik, külön étkezőik és fürdőik vannak és műtéteik is más-más műteremben történik, a melyek mindenike másképen jelzett eszközökkel van felszerelve, úgy, hogy semmi nem kell az egyik műtőteremből a másikba átvinni. Ezzel elejét vesszük annak, hogy a nem fertőzött beteget a műtőasztalon fertőzzük be, mert olyan eszközökkel hozzuk csak érintkezésbe, a melyek fertőzött beteggel érintkezésbe nem jönnek. A kezére is vigyázni kell a sebésznek, hogy meg ne fertőzze, mert különben nagyon nehezen sikerül ismét megtisztítani. Olyan vizsgálatot, a mely kezeit megfertőzheti, csak gumikesztyűs kézzel szabad végeznie.

Minden operáló helyiség, az aseptikus éppen úgy, mint a septicus, előcsarnokkal, fürdőszobával, betegelőkészítő-szobával, eszköztárral, sterilizáló helyiséggel, nagy operáló teremmel és a mellett a műtőorvosok számára kézmosó helyiséggel van ellátva. A műtőtermeknek észal felé nyíló nagy ablakaik vannak, éjjel operációkra pedig ívlámpa világításuk. A műtőasztalok a legmodernebbek, minden helyzetbe hozhatók, s a műtőorvos a szükségnek megfelelően lábnyomással, olajpumpa segítségével maga állíthatja magasabbra vagy alacsonyabbra; azon kívül egynehány asztal a gyöngye, kimerült betegek számára fűthető.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a nagy betegterem rendszere célszerűtlen, mert olyan teremben, a melyben 30-40 beteg fekszik, soha sincsen nyugalom. Mindig van 1-2 beteg, a ki a többinek a nyugalmát zavarja. Azért az új klinikán ezzel a rendszerrel szakítottam, és nem építettek nagyobb betegtermet, mint legföllebb tizenegy beteg számára. Ilyen van hat, míg a többi mind kisebb, két-öt beteg számára való. Közvetlenül a műtét után a beteget egy-két napra egészen elkülönítjük. A betegszobák fürdővel, toalettal, lodgyiával és balkonnal vannak ellátva, ahová a betegek jó időben kiülhetnek. Hogy a betegszobák levegőjét még tisztábban tartsuk, a fönnjáró betegek nem étkeznek a betegszobákban, hanem külön étkezőkben. Ezekbe felvonókon hozzák a szuterénben levő ételkészítő helyiségekből az ételt. Az étkezők egyuttal társalgóul is szolgálnak, míg a betegtermekben a hangos társalgás tilos. A sebkezelés nem a betegszobákban, hanem külön sebkötöző szobákban történik, a melyek mindegyike a szükséges műszersterilizálókkal, eszköztárral stb. el van látva. A klinika lapos tetőzetén 2 terrász van, a hová a felvonó a gyenge betegeket fölszállítja, hogy napfürdőt vagy légfürdőt használjanak. Az épület bal szárnyának egész földszintje a szegény-bejáró és a hirtelen segítségre szoruló betegek számára van berendezve.

Az ut felé nyílt kocsifelhajtón hozzák a hirtelen segítségre szoruló sebesültet. Ugyanezen szárnyban folyik le délelőttönként a bejáró szegény betegek kezelése. A hosszú folyosón és lodzsia szerű köblösödéseiben padok vannak a várakozó ambuláns betegek részére, a kiknek napi száma százhusz-kétszáz. A folyosóra nyílnak a különböző betegségek kezelőhelyiségei, a melyek mindegyike egy-egy tanársegéd vezetése alatt áll, a kihez két-három műtőnövendék és hat-tíz orvostanhallgató van beosztva. Az orvostanhallgatók itt tanulják meg az egész kissebészetet. Minden rendeléshez külön öltözőszoba van férfi- és nőbetegek számára. Ugyancsak ezen a folyosón van a teljesen felszerelt Röntgen-laboratórium, úgy hogy az ambulancián jelentkező betegek csontsérüléseinél vagy a szervezetbe jutott idegentestetek fölkeresésére föl lehessen használni. Itt van a fényképező helyiség, a fényképmúzeum és a Röntgen-múzeum is. A szuterénben egy nagy terem mekánikai gyógyító-kezelésre és az ortopédiai gyakorlatra szolgál, itt van az ortopédiai gépműhely is, a melyben szegény betegek számára olcsó anyagokból gépeket és támasztó készülékeket állítanak elő. Az épület középső traktusának földszintjét az igazgató tanár helyiségei és a magántanári előadásoknak egy kis tanterem foglalják el, míg a jobb szárny földszintjén van a múzeum, a könyvtár, a laboratóriumok, külön szöveti, bakteriológiai és vegyi vizsgálatok számára, továbbá az orvosi ebédlő és egynehány orvosi lakás.

² nyilván emelet

Az épület középső traktusához csatlakozik az amfiteátrális tanterem kétszázötven hallgató számára, középen olyan műtétetek számára berendezve, a melyeket az egész hallgatóság előtt végeznek. Mellette várószobák vannak azoknak a férfi- és nőbetegeknek a számára, a kiket az előadásokon bemutatnak. A hallgatók az első emeleten lépnek be a terembe, a hol számukra tág ruhatár van berendezve. A női világi ápolónők egy harmadik emeleti felépítményben laknak. Ebédlőjük és társalgójuk ez alatt, a második emeleten van, és a hálószobákkal belső lépcső köti össze.

Dollinger ezután így folytatja: az előadottakból láthatják, hogy ebben az új épületben mindazok a kívánságok teljesültek, a melyeket tudományunk ma egy klinikával szemben támaszt, de azért az éveknek előre meg nem határozható sora után ez a mi modern klinikánk is összes berendezéseivel éppen úgy el fog avulni, a mint 32 esztendő alatt elavult az a klinika, a melyet tegnap elhagytunk³. Ma még el sem lehet képzelni, hogy milyen irányu haladás hozza ezt az eredményt, pedig meglehet, hogy egy laboratórium zugában egy csendes tudós agyában már érlelődik az az eszme, a mely összes sebészeti működésünknek új irányt fog szabni és jelenleg módszereinket még tökéletesebbekkel fogja fölváltani. Ebben a tudatban és reményben nem monumentális, hanem buvárkodásra kényelmes helyet nyújtó klinikát építettünk. Mi a mai kornak építettünk, tudva, hogy a holnapnak ismét egészen más kívánságai lesznek. És most, tisztelt hallgatóim, önökön a sor, hogy azt az alkalmat, a mely ennek a klinikának falai között sebészeti kiképzésükre kínálkozik, ki is használják. Ezt várják el önöktől, a kérges tenyerű munkástól fölfelé mindazok, a kiknek munkájából az az egy millió és 370 ezer korona⁴ kikerült, a mibe ez az új klinika került, ezt várja el a közoktatási kormányunk, a melyben orvosképzésünk érdekeinek olyan lelkes képviselői vannak, mint Apponyi Albert gróf miniszter és Tóth Lajos miniszteri tanácsos urak, ezt várja a törvényhozás, a mely a szükséges összegeket megszavazta, és felséges királyunk, a mikor a törvényt szentesítette. A midőn mindazoknak a tényezőknél, a kik ennek az új klinikának létrejövételében közreműködtek, hálás köszönetet mondok, azzal a fölkiáltással vesem használatba az új klinikát: éljen a király!

A Budapesti Önkéntes Mentőegyesület ma szállította át a Jendrassik Ernő tanár II. számú belgyógyászati klinikájának betegeit a Ludoviceum utca 3. szám alatt épült új épületbe. A mentők összesen ötven beteget szállítottak át, köztük husz súlyos fekvő beteget. Egy automobil és négy mentőkocsi, tíz mentő és tíz ápoló végezte el az átszállítást rövid néhány óra alatt.

³ Azóta 111 év, több, mint háromszorosa a 32-nek telt el.

⁴ Kb 4 881 199 510 HUF